

Posudek na rigorózní práci

Autorka práce: Mgr. Kamila Mejstříková

Název práce: Konflikt dvou rolí. Problematika dvojí role – rodič jako učitel

Předložená rigorózní práce vychází z diplomové práce, kterou autorka obhájila v roce 2011. Většina textu je totožná, avšak některé pasáže byly upraveny a doplněny. Původní diplomovou práci jsem oponovala. Jelikož téma, metodologie i část výsledků se s původní diplomovou prací shodují, velká část komentářů vůči stávajícímu textu by byla stejná jako vůči diplomové práci. Těmto se tedy věnovat nebudu – odkazuji na posudek vůči diplomové práci, v němž jsem vyzdvihla zajímavost tématu a vhodnost zvolené metodologie a dále připojila kritické výhrady vůči zpracování teoretických východisek a analýze dat. Tento posudek zaměřím na rozdíl mezi diplomovou a rigorózní prací, tj. na úpravy, které autorka v původním textu udělala, resp. které udělat měla, ale neudělala. Předdesílám, že bych považovala za vhodné, aby autorka v úvodu připustila návaznost na diplomovou práci a popsala vývoj, který text prodělal.

Práce obsahuje kapitolu představující poznatky k hlavním tématům, která mají vazbu na výzkumné otázky. Výběr témat je relevantní; postrádám pouze problematiku profese, profesní identity a profesních dilemat v učitelství. Teoretické zdroje jsou zpracované přehledně – autorka připomíná to podstatné. Více než o hloubku porozumění jde ale o extenzi, takže výsledný dojem je bohužel poněkud povrchní. Uváděné poznatky jsou kladeny vedle sebe, aniž by je autorka vzájemně konfrontovala či se k nim sama vyjadřovala. Z teoretického přehledu tedy nevyplývá, s jakým pojetím daného tématu pracovala sama autorka ve svém výzkumu. Navíc teoretická část obsahuje určité terminologické nepřesnosti – např. pracovní role je sice vymezena jako specifický typ sociální role, ale vzápětí je definována jako „skutečné činnosti, výsledky, vztahy a typu chování, které držitel pracovní role reálně vykonává ve své každodenní praxi“ (str. 26-27), což je v protikladu vůči definici sociální role jako očekávaného chování. Podobných příkladů určitých logických rozporů v terminologii a/nebo v konceptualizaci obsahuje práce více.

Zatímco posuny v teoretické části jsou spíše dílčí, empirická část prodělala výrazné zásahy, které ji viditelně zkvalitňují. Výsledky jsou představeny v kapitolách 5 až 7, přičemž první kapitola je pojata jako „kazuistiky“ (přesněji medailonky či portréty, protože výběr sledovaných oblastí a omezení metody na rozhovor nesplňuje parametry kazuistiky), druhá jako souhrnná analýza explicitně uváděných témat (kategorie vyplývají ze struktury rozhovorů) a třetí jako souhrnná analýza implicitních témat. Ačkoliv oddělení druhé a třetí kapitoly nepovažuji za nutné, ba ani za správné, prezentace výsledků těchto dvou analytických kroků je důležitým počinem.

Stávající analýza má však stále několik nedostatků: V přiblížení metodologie chybí výčet kategorií, k nimž autorka na základě analýzy dospěla. Postrádám také objasnění toho, proč nebyl používán jednotný kategoriální systém (v textu se uvádí, že každý rozhovor byl analyzován zcela samostatně) a tedy jakým způsobem následně byly z dílčích kategorií abstrahovány kategorie společné. Analýza explicitních témat (kapitola 6) je zatížena nadbytečnou kvantifikací. V obou souhrnných kapitolách je každé téma (kategorie) popisováno odděleně, bez snahy o nalezení souvislostí mezi nimi. Autorka rezignovala na porozumění tomu, jak je uspořádán pohled jednotlivých aktérů/ek – tj. jaké prvky v rámci jednotlivých pohledů „jdou spolu“ a které se naopak vylučují, eventuálně za jakých podmínek. Tím se ztrácí jedna z hlavních předností kvalitativního výzkumu. Prezentace výsledků a priori pracuje s rozdělením souboru na ženy a muže. Je možné, že toto rozdělení se v analýze ukázalo být nejvíce nosné, ovšem z textu se nedozvídáme, která další dělení autorka zvažovala. Rozdíly mezi ženami a

muži jsou navíc pouze konstatovány, bez snahy o jejich vysvětlení (k tomu by ovšem bylo třeba využít jiné tereotické prameny nebo alespoň ty stávající kriticky uspořádat).

S autorkou se shodují na identifikovaných tématech (tj. dilemata, problémový žák a rituálnost setkávání). Jedná se o originální nálezy. Škoda, že nejsou podrobněji diskutovány v kontextu dosavadního poznání – zvláště v případě prvního tématu autorka ani o rozbor s použitím literatury neusilovala.

Rigorózní práce je z formálního hlediska na dobré úrovni. Má přiměřený rozsah, je logicky strukturovaná, má vhodnou stylistiku, neobsahuje téměř žádné gramatické chyby či překlepy. Autorka vychází z 52 publikací, z nich 18 je psáno v angličtině. Všechny publikace cituje správně dle normy. Slabinou je četnost zprostředkovaných odkazů – autorka řadu relevantních publikací cituje/parafrázuje prostřednictvím jiných publikací, ačkoliv by bylo vhodnější si původní prameny dohledat.

Otázky k obhajobě:

Proč práce výsledky automaticky člení na ženy a muže? Které jiné členění (zda vůbec nějaké) by přicházelo do úvahy?

Jak probíhala identifikace kategorií? Jak souvisela analýza jednotlivých rozhovorů a analýza souhrnná?

Existují literární zdroje, s nimiž lze konfrontovat zjištění o dilematech týkajících se dvojakosti role?

Závěr: Rigorózní práce Kamily Mejstříkové trpí některými nedostatky, které limitovaly již předchozí diplomovou práci. Hlavní slabinu původního textu, kterým byla nedotažená analýza dat, ovšem autorka odstranila. Stávající text nabízí solidní vícestupňovou kvalitativní analýzu dat, která přináší zajímavé výsledky. Autorka tím dokázala, že má dobré badatelské dovednosti a že dokáže adekvátně reagovat na připomínky (je však škoda, že ke stejnému zkvalitnění nedošlo také ve zpracování teoretických zdrojů).

Rigorózní práci doporučuji k obhajobě.

V Praze, 30. 7. 2012

PhDr. Irena Smetáčková, Ph.D.